

■ Näkökulma

VEIKKO AALBERG

professori, psykiatrian ja
nuorisopsykiatrian erikoislääkäri

TERTTU ARAJÄRVI

lastenpsykiatrian professori
emerita, Helsingin yliopisto
lastenpsykiatrian ja
nuorisopsykiatrian erikoislääkäri

KARI HAUKKAMAA

lastenpsykiatrian erikoislääkäri

EILA LAUKKANEN

nuorisopsykiatrian professori ma.
Itä-Suomen yliopisto

JOHANNES LEHTONEN

psykiatrian professori emeritus
Itä-Suomen yliopisto

KARI PYLKKÄNEN

professori, psykiatrian ja
nuorisopsykiatrian erikoislääkäri

VAPPU TAIPALE

professori, lastenpsykiatrian ja
nuorisopsykiatrian erikoislääkäri

JARI TIIHONEN

professori, psykiatrian ja
oikeuspsykiatrian erikoislääkäri
Karolinska Institutet, Tukholma

Lastenpsykiatrian ja nuorisopsykiatrian erikoisalojen säilyttäminen on yhteiskunnallinen kysymys

Erikoislääkäriskoulutustyöryhmä esittää nuorisopsykiatrian erikoisalan lakkauttamista, vaikka nyky-yhteiskunnassa nuoruusikäisten ongelmista kokonaisvastuun ottavalle alalle on entistä kipeämpi tarve.

Nuorisopsykiatrian erikoisala perustettiin vuonna 1979 aikuispsykiatrian ja lastenpsykiatrian erikoisalojen yhteiseksi ns. suppeaksi erikoisalaksi. Vuonna 1999 nuorisopsykiatria itsenäistyi monen muun entisen suppean erikoisalan tavoin, niin että lääkäreillä oli mahdollisuus erikoistua siihen suoraan tai aikuispsykiatrian ja lastenpsykiatrian erikoisalojen jatkoksi. Ratkaisu oli ainutlaatuinen EU:ssa ja loi pohjan erityisesti nuorille tarkoitettujen psykiatrisen palvelujärjestelmän kehittämiseksi. Nyt tekeillä oleva erikoislääkäriasetuksen muutos on erikoislääkäriskoulutustyöryhmän esityksen mukaisesti lakkauttamassa nuorisopsykiatrian erikoisalan Suomessa.

Erikoisalakysymykset ovat ennen kaikkea lääketieteellisiä kysymyksiä, mutta niillä on myös yhteiskunnallinen merkitys, joka korostuu lasten ja nuorten mielenterveyspalveluissa, usein jopa uutisotsikoissa näkyvällä tavalla. Lapsuuteen ja nuoruuteen suunnattu erikoisalojen leikkaaminen on

kummallinen hanke, kun samaan aikaan kamppailemme lasten kasvavan sijoitustarpeen, erilaisten perhe- ja nuorisongelmien, ennen kokemattomien joukkosurmien ja väkivallan sekä suuren nuorisotyöttömyyden kanssa.

Nuorten kasvu itsenäisyyteen on muuttunut

Nuoruusiän onnistunut kehitys tuottaa uuden sukupolven, jolla on uudet päämäärät, omat arvot ja tasavertainen itsenäisyys vartuneempien joukossa. Nuorten ikäluokasta 10–20 % kohtaa nuoruusiän riittämättömin eväin, monenlaisista biologisista, psykologisista ja sosiaalisista syistä. Heille nuoruusiän kehitysvaatimukset voivat olla ylivoimaisia. Seuraukset näkyvät tälle ikävaiheelle ominaisten mielenterveyshäiriöiden, kuten masennuksen, syömishäiriöiden, päihdeongelmien, käytöshäiriöiden, väkivallan ja psykoosien yleistymisenä. Ne vaikeuttavat tai estävät yhdessä sosiaalisten ongelmien kanssa aikuisuuden sekä hidastavat tai py-

säyttävät opiskelun ja työelämään siirtymisen.

Alle 25-vuotiaista on nyky-Suomessa työttöminä 15–20 %. Eri arvioiden mukaan Suomessa on 20 000–60 000 nuorta, jotka eivät ole koulutuksessa tai työssä, työvoimapalvelujen tai sairauspäivärahojen piirissä. Opiskeluajat ovat pitkiä. Monen nuoren on vaikeaa löytää itselleen toimiva, johdonmukainen aikuisen identiteetti normien moninaisuuden hämmennyksessä ja ennen kaikkea ylenpalttisen informaatiotulvan keskellä, jota pinnallinen kaupallisuus ohjaa. Juuri tässä ikäluokassa mielenterveyshäiriöiden aiheuttamat sairauslomaut ja työkyvyttömyys ovat lisääntyneet huomattavasti, kun taas muissa ikäluokissa vastaavaa ei ole tapahtunut. Vahvatkin nuoret tarvitsevat yhä pidemmän kasvuaikojen täysimittaiseen yhteiskunnalliseen itsenäisyyteen.

Nuorten asema informaatio- ja kilpailuyhteiskunnassa on herättänyt paljon keskustelua. Nuorten tilanteen muutosta ei ole kuitenkaan arvioitu kuin vä-

Nuorisopsykiatriaa tarvitaan kohtaamaan nuorten kokonaan uudenlaiset kehitysvaatimukset.

häisessä määrin nuoruusiän psykofyysisen kehityksen näkökulmasta. Nuoruusikä muuttaa yksilöä enemmän kuin mikään muu kehitysvaihe ihmisen elämässä varhaislapsuuden jälkeen. Sukukypsyys vahvistaa aivojen ohjaamaa hormonituotantoa. Tunteiden ja viettien voimakkuus kasvaa ja aiheuttaa suuren muutospaineen aivojen toimintaan ja persoonallisuuden kehitykseen. Biologisesti pakottava muuttumisen tarve heijastuu nuoren ihmisen kaikille elämänalueille vuorokausirytmistä syömiseen, liikuntaan, sukupuolisuuteen, tunne-elämään, ihmissuhteisiin sekä opiskelu- ja työelämään.

Nuorisopsykiatria on ala, jolle on luontevaa ottaa kokonaisvastuu nuorten ongelmista samalla, kun nuorten mielenterveystyöhön osallistuu monia muita merkittäviä tahoja kouluista ja korkeakouluista sosiaalityöhön ja puolustusvoimiin. Nuorisopsykiatrian lakkauttaminen veisi kokonaisvastuulta pohjan pois. Nuorisopsykiatrian säilyttäminen on siksi viime kädessä yhteiskunnallinen kysymys.

Suomalainen ratkaisu on etu, jota muilla ei ole

1990-luvulla lastenpsykiatrit ja aikuispsykiatrit kiistelivät siitä, mihin nuorisopsykiatria kuuluu – kuin äiti ja isä olisivat riidelleet, miten nuoren kehitystä tulisi ohjata. Itsenäinen nuorisopsykiatria oli silloin oikea ratkaisu, ja se loi perustan nykyään koko maan kattavalle palveluverkostolle sekä nuorisopsykiatrian professuureille yliopistois-

sa. Palvelujärjestelmät ja yliopistot ovat voineet yhteisvoimin kehittää laajamittaista nuorten mielenterveystyötä. Työ on kuitenkin vasta alussa ja sen tehtävät muuttuvat koko ajan yhteiskunnan muutosten mukaan.

Suomalaisen ratkaisun poikkeavuus muissa EU-maissa valitsevasta käytännöstä ei ole ollut palvelujärjestelmän ongelma, vaan etu, jota muilla mailla ei vielä ole. Jos nuorisopsykiatria ja lastenpsykiatria nyt yhdistettäisiin, se merkitsisi siirtymistä hoitamaan kahden tärkeän erikoisalan tehtäviä yhden erikoisalan voimin. Kysymys on säästötoimenpiteestä, jonka seuraukset heijastuisivat helposti leikkauksina myös palvelujärjestelmään aiheuttaen jonojen piteneistä, hoitojen pelkistymistä ja monen lapsen sekä nuoren jäämisen avun ulkopuolelle. Erikoislääkäreiden toimenkuvaa hajautuisi liian laajalle alueelle. Kuluneen vuosikymmenen merkittävät saavutukset lastenpsykiatriassa saatettaisiin menettä.

Vuorovaikutus lapsen ja vanhempien välillä lapsen syntymän jälkeen vaikuttaa kaikkiin myöhempisiin ihmissuhteisiin. Lastenpsykiatriaa tarvitaan vastaamaan mittaviin, osin uusiin ja ajallemme tyypillisiin mielenterveyshaasteisiin pikkulapsipsykiatriasta perheiden sekä niiden ulkopuolelle sijoitettujen lasten ongelmiin. Lastenpsykiatria on kehittynyt suotuisasti itsenäisen erikoisalan resurssein. Ongelmia ehkäisevää ja

korjaavaa työtä on voitu lisätä ja työpanosta on suunnattu myös ongelmiin jo varhaislapsuudessa. Nuorisopsykiatriaa ja sen resursseja tarvitaan puolestaan kohtaamaan nuorten laajalaiset ongelmat ja kokonaan uudenlaiset kehitysvaatimukset, jotka saavat tässä ikävaiheessa ensimmäisen kerran täyden ja välittömän yhteiskunnallisen merkityksen.

Lastenpsykiatrien, nuorisopsykiatrien ja aikuispsykiatrien on lakattava hukkaamasta resursseja keskinäisistä reviiereistä riitelyyn. Lasten ja nuorten tulevaisuus vaatii kunnolliset voimavarat mielenterveystyöhön kumpaakin ikävaihetta varten ja niitä vastaavat erikoisalat. Lasten ja nuorten psykiatristen erikoisalojen tulisi tehdä yhteistyötä paljon nykyistä enemmän, erityisesti lapsuuden ja nuoruuden taitevaiheessa, jota määrittävät ikärajat ovat liukuvia ja yksilöllisiä ja vaativat siksi erityisen joustavaa yhteistyötä.

Poliitikot ja presidenttiehdokkaat ovat kantaneet huolta nuorten opiskelusta ja työhön siirtymisestä taloudellisen tuottavuuden ja työllisyyden kannalta. Taustalla vaikuttaa kuitenkin myös kysymys lasten ja nuorten terveydestä. Yhteiskunnallisten päättäjien tulisi herätä ajoissa puolustamaan sekä lastenpsykiatrian että nuorisopsykiatrian erikoisalojen säilyttämistä reagoimalla kerrankin jo ennakkoon eikä vasta jälkikäteen, kun ongelmat, yhteiskunnan kehitys ja turvallisuus ovat pakottaneet siihen. ■